

Джером К. Джером

ТРОЄ НА БУМЕЛІ

*Переклад з англійської
Олекси НЕГРЕБЕЦЬКОГО*

Київ
"ЗНАННЯ"

РОЗДІЛ І

Трьом потрібна зміна обстановки. — Історія, яка виявляє кепські наслідки обману. — Джорджева малодушність. — Гаррісові ідеї. — Оповідь про старого моряка та недосвідченого яхтсмена. — Душевна команда. — Небезпечність плавання під вітрилом, коли вітер з берега. — Неможливість плавання під вітрилом, коли вітер з моря. — Сперечливість Етельберти. — Вогкість на річці. — Гарріс пропонує веломандрівку. — Джордж думає про вітер. — Гарріс пропонує Шварцвальд. — Джордж думає про пагорби. — Гаррісів план сходження на пагорби. — Втручання місіс Гарріс.

— Нам украй потрібно змінити обстановку, — сказав Гарріс.

У цю мить двері відчинились, і місіс Гарріс просунула голову й сказала, що Етельберта послала її нагадати мені, щоб не засиджувався, бо вдома жеде Кларенс. Я схильний думати, що Етельберта занадто переживає через дітей. Нічого поганого з нашою дитиною не сталось. Уранці хлопчик гуляв з тіткою і, бувало, коли задумливо спинявся перед вітринами кондитерських, то вона затиювала його всередину й купувала ватрушки, доки він не заявив, що найвся по саму зав'язку й чемно, однак твердо, відмовився з'їсти ще одну. Після цього за обідом Кларенс, звісно, обмежився тільки однією порцією пудингу й Етельберта вирішила, що він на щось захворів. Місіс Гарріс додала, що добре було б нам поспішити нагору, інакше ми пропустимо, як Мюріель читатиме "Чаювання в божевільного капелюшника" з "Аліси у дивосвіті". Мюріель — друга дитина Гаррісів, їй вісім років, вона здібна

й розумна, але серйозні твори я волю читати сам. Ми сказали, що докуримо сигарети і прийдемо майже одразу, а ще попросили, щоб Мюріель без нас не починала. Місіс Гарріс пообіцяла стримувати дитину, скільки зможе, і вийшла. Одразу як двері зачинилися, Гарріс продовжив свою перервану думку.

— Ви мене розумієте, — сказав він. — Треба змінити обстановку докорінно.

Питання було в тому, як це зробити.

Джордж запропонував “поїздку у справах”. Джордж завжди пропонує щось подібне. Нежонатий чоловік думає, що заміжня жінка така наївна й повірить. Я колись знав одного молодого чоловіка, інженера, котрий вважав, що зможе поїхати у Відень “у справах”. Його дружина одразу ж захотіла знати, у яких “справах”. Він їй відповів, що має відвідати шахти в околицях австрійської столиці й написати про це звіт. Вона сказала, що поїде з ним, — бувають і такі жінки. Він намагався її відговорити: зауважив, що шахта — не найкраще місце для вродливої жінки. Дружина відповіла, що й сама це відчуває і не збирається супроводжувати його по штреках; вона б його провела вранці на роботу, а тоді до його повернення розважалась би, оглядаючи віденські крамнички та купуючи те, що їй сподобається. Вигадаючи відмовку, мій знайомий не придумав, як з неї викрутитись, і тому десять довгих літніх днів одвідував шахти в околицях Відня, а вечорами писав про це звіти, а вона відсилала їх поштою в його компанію, яка ніяких звітів не замовляла.

Я й думки не припускаю, що Етельберта чи місіс Гарріс належать до такого типу дружин, однак до відмовки про “поїздку в справах” вдаватися не варто — її краще приберегти для крайніх випадків.

— Ні, — підсумував я, — треба діяти щиро й мужньо. Я скажу Етельберті, що дійшов висновку: чоловік не цінує щастя, яке завжди поруч. Поясню їй: щоб більше цінувати те, як мені добре живеться, — а я зобов'язаний це цінувати — я мушу відірвати себе від неї та діток щонайменше на три тижні. Скажу, — продовжив я, обертаючись до Гарріса, — що це ти закликав мене виконати цей обов'язок, що це тобі ми повинні...

Гарріс поспіхом поставив склянку.

— Якщо ти не проти, старий, — перебив він мене, — то краще такого не говори. Вона розкаже моїй жінці і... Мені не хочеться слухати компліменти, яких я не заслужив.

— Але ж ти заслужив, — наполягав я, — бо це ти запропонував мандрівку.

— А на ідею наштовхнув мене ти, — знову перебив Гарріс. — Ти сказав, що це помилка — не сходити з одноманітної колії — і що незворушна домашня атмосфера погано діє на мозок.

— Я говорив загалом, — пояснив я.

— А мене ця думка вразила, — сказав Гарріс. — Я думав було поділитися нею з Кларою. Вона дуже високої думки про твій розум. Я впевнений, що якби...

— Ми будемо ризикувати, — у свою чергу перебив його я, — це справа делікатна, і я бачу з неї вихід. Скажемо, що цю ідею запропонував Джордж.

Джорджева неготовність кидатися на допомогу часом помітно мене дратує. Ви, либонь, подумали, що він з радістю схопиться за нагоду допомогти двом давнім друзям? А от і ні, він замість цього почав сперечатися.

— Кажіть, — кинув Джордж, — а я повідомлю їм обом, що мій початковий план був узяти всю компанію — з дітьми й з усім — і що я взяв би свою тітку, і ми б

винайняли чудовий старий château¹ — я знаю один у Нормандії, на узбережжі, там клімат особливо сприятливий для слабеньких дітлашків, а молоко таке, що в усій Англії не знайдеш. І додаю, що ви відкинули мою пропозицію, заявивши, що самим нам буде веселіше.

З такими, як Джордж, поблажливим бути не можна. Треба проявляти твердість.

— Як хочеш, — сказав Гарріс, — а я особисто підтримую цю пропозицію. Винайmemo той château. Ти привезеш тітку — я за цим простежу — і проживемо так цілий місяць. Діти тебе люблять, а ми з Джей для них порожнє місце. Ти обіцяв навчити Едгара ловити рибу, і ти так гарно зображаєш диких звірів. Дік та Мюріель після минулої неділі тільки й говорили про те, як ти ревів гіпопотамом. Удень будемо ходити в ліс на пікнік — усі одинадцятьоро — а вечори присвятимо музикуванню та декламації. Мюріель, як ти, мабуть, знаєш, уже вивчила шість творів, та й інші діти теж швидко до науки.

Джордж відступив — справжньої сміливості він не має — проте зробив це невишукано. Сказав, що ми жорстокі, боягузливі й підлі, здатні на такий заялений трюк, проти якого він нічого не може вдіяти, і якщо я не збираюся допивати бордо сам, то чи не була б моя ласка налити скляночку і йому. А ще додав, доволі нелогічно, що вся ця справа не має ніякого значення, бо і Етельберта, і місіс Гарріс жінки розсудливі, вони про нього високої думки й не повірять ні на мить, що він міг запропонувати таку нісенітницю.

Закривши це питання, ми перейшли до наступного: як саме змінити обстановку?

Гарріс, як завжди, виступав за море. Сказав, що знає таку яхту, як нам треба, — ми зможемо керувати нею самі, без отих здорових гиців, що тільки й знають, що

¹ château (*фр.*) — замок, палац, маєток.

ледарювати на палубі, збільшуючи вартість мандрівки й проганяючи з неї всю романтику. Дайте Гаррісові вмілого юнга, і він сам упорається з вітрилами. Ми ту яхту знали, про що йому й заявили. Один раз Гарріс нас туди вже заманював. Яхта смерділа трюмною водою та водоростями, і цей запах забивав усі інші. Звичайне морське повітря не могло з ним змагатися. Подібного можна нанюхатися, тільки якщо провести тиждень у Лаймгаус-Гоулі¹. А ще на яхті ми не мали де сховатися від дощу — каюта була десять на чотири фути і половину площі займала плита, котра при спробі її затопити розпалася на шматки. Митися треба було на палубі, і коли ви вилазили з балії, рушник падав за борт. Усю цікаву роботу робили Гарріс та юнга — кидали лаг, ставили рифи, віддавали швартові й змінювали курс — лишивши Джорджеві й мені чищення картоплі та миття палуби.

— Ну що ж, — сказав Гарріс, — тоді давайте візьмемо кращу яхту, зі шкіпером і покатаємося з шиком.

Проти цього я теж заперечив. Я знаю того шкіпера. Прогулянки на яхті він називає “вийти в море”, і в його розумінні це означає лягти в дрейф неподалік берега, щоб не втрачати контакту з дружиною й дітьми, не кажучи вже про улюблений паб.

Багато років тому, як я ще був молодий і недосвідчений, я сам наймав яхту. Три обставини, збігшись, наштовхнули мене на цю дурість: я несподівано одержав значну суму грошей; Етельберта висловила палке бажання подихати морським повітрям; і на другий же день, випадково взявши в клубі примірник “Спортсмена”, я натрапив на таке оголошення:

¹ Лаймгаус-Гоул — стара назва прибережного району на Собачому острові, що нині має назву Вестфері-Сьоркес. Із XVII ст. — місце, де збиралися човнярі, пізніше тут розташувалися верфі та споріднені галузі.

ЯХТСМЕНАМ. — Унікальна можливість. — “Норовлива”, 28-тонна яхта. — Власник через терміновий відїзд у справах бажає здати прекрасно оснащене швидкохідне судно на будь-який період. Дві каюти й салон; піаніно фірми “Вофенкоф”; новий пральний казан. Умови: 10 гіней на тиждень. — Звертатися: Баклерсбері, буд. 3-а, “Пертві та Ко”.

Мені здалося, це саме те, що я шукаю. “Новий пральний казан” мене не зацікавив; прання в нас буде небагато й воно зачекає, подумав я. А от “піаніно фірми “Вофенкоф” звучало спокусливо. Я уявив собі, як Етельберта грає ввечері — тут вступає наш хор, у якому після кількох репетицій може співати й команда — а ми тим часом мчимо в рідний порт, норовливо розрізаючи срібні гребені хвиль.

Я взяв кеб і поїхав прямо на Баклерсбері, буд. 3-а. Містер Пертві виявився скромного вигляду джентльменом, який мав невеличку контору на четвертому поверсі. Він показав мені акварельний малюнок “Норовливи”, що мчала швидше за вітер. Палуба здіймалася над океаном під кутом 95 градусів. Людей на ній не було. Припускаю, вони попадали у воду, бо втриматися там було неможливо. Хіба що треба було поприбивати їх до палуби цвяхами. Я вказав на цю незручність посередникові, однак він мені пояснив, що малюнок зображає “Норовливу”, коли вона когось там обходить на повороті перед своєю перемогою на відомих змаганнях “Медвейський виклик”. Містер Пертві не сумнівався, що мені про цю подію відомо до найменших подробиць, тому я не захотів нічого питати. Дві цяточки біля рами, які я спершу сприйняв за міль, виявилися яхтами, що вибороли на цих змаганнях друге й третє місця. Фотографія яхти на якірній стоянці біля Грейвсенда була не така ефектна, однак навіювала думку

про більшу стійкість судна. Задовольнившись відповідями на всі свої запитання, я найняв яхту на два тижні. Містер Пертві сказав, що це велике везіння, що яхта мені потрібна всього на два тижні (згодом я зрозумів, що так воно і є), бо цей час якраз підходить іншому наймачеві. Якби я захотів узяти її на три тижні, то він мусив би мені відмовити.

Оренду було оформлено, і містер Пертві запитав, чи маю я на прикметі шкіпера. Я не мав, і це знову було везіння — воно мене супроводжувало — бо містер Пертві був упевнений, що я не знайду кращого шкіпера, ніж містер Гойлз, котрий нині на яхті головний. Він відмінний шкіпер, знає море краще, ніж рідну жінку, і під його командуванням не втопився жоден матрос чи пасажир.

Пора була ще рання, а яхта стояла у Гариджі. Я встиг на поїзд о десятій сорок п'ять з вокзалу на Ліверпуль-стріт і о першій уже розмовляв на палубі з містером Гойлзом. Це був огрядний, по-батьківськи доброзичливий чоловік. Я розповів йому про свій задум — побувати на віддалених голландських островах, а потім податися до Норвегії. Він сказав: "Так точно, сер" — і, судячи з усього, поставився до такої мандрівки з ентузіазмом; заявив, що такий маршрут і йому самому до вподоби. Ми перейшли до питання провізії, й ентузіазму в нього ще побільшало. Кількість харчів, які вважав за потрібне взяти з собою містер Гойлз, зізнаюся, мене спантеличила. Якби ми жили в часи Дрейка¹ та іспанського панування в Карибському морі, я б злякався, що він задумав щось протизаконне. Однак він по-батьківськи засміявся й запевнив, що ми не перестараємося. Усе, що лишиться, команда поділить між собою й за-

¹ Френсіс Дрейк (бл. 1540—1596) — англійський капер, работорговець, політик та інженер епохи Єлизавети I, яка надала йому титул лицаря. Перший англієць і другий у світі капітан корабля, який здійснив навколосвітню подорож.

бере додому — здається, є такий морський звичай. Мені подумалося, що залишками я забезпечу команду на цілу зиму, але, не бажаючи видатися скупим, я промовчав. Потрібна кількість питва вразило мене не менше. Я прикинув, скільки буде потрібно для нас, а потім містер Гойлз заявив, скільки треба для команди. Мушу сказати, що про своїх матросів він таки дбав.

— Містере Гойлз, ми не хочемо на борту п'яних оргій, — сказав я.

— П'яних оргій? — здивувався той. — Та ну! Хлопці крапнуть трошки рому собі в чай і не більше.

Він пояснив, що його гасло — “Набери добрих матросів і добре до них стався”.

— Вони краще працюватимуть, — сказав містер Гойлз, — і підуть з вами в рейс знову.

Особисто я не хотів, щоб вони пішли зі мною знову. Вони мені не сподобались ще до того, як я з ними зустрівся. В уяві я бачив зграю ненажерливих п'яниць. Проте містер Гойлз був такий жвавий і наполегливий, а я такий недосвідчений, що знову піддався на його переконання. Він пообіцяв простежити, щоб зі спиртного нічого не пропало.

Набір команди я теж довірив йому. Він сказав, що двох матросів та юнги вистачить. Якщо він мав на увазі ліквідацію провізії й питва, то, думаю, команда була замала, проте, можливо, він говорив про керування яхтою.

По дорозі додому я зайшов до кравця й замовив яхтовий костюм і білий кашкет. Мені пообіцяли пошити їх вчасно, облишивши все інше. Потім я поїхав додому й розповів Етельберті про зроблене. Її радість затьмарювала єдина турбота — чи встигне модистка дошити їй яхтове вбрання? Такі вони, жінки.

Наш медовий місяць минув зовсім недавно, весільна подорож у нас була доволі коротенька, тож ми вирішили нікого не запрошувати, а поплавати на яхті тільки вдвох. І слава небесам, що ми вирішили саме так. У понеділок ми вбралась у щойно пошитий одяг і відчалили. Я забув, у чому була Етельберта, але вбрання їй дуже личило. Мій костюм був темно-синій з вузьким білим кантом, що, я думаю, сприймалось дуже ефектно.

Містер Гойлз зустрів нас на палубі й доповів, що обід готовий. Мушу визнати, що Гойлз найняв просто чудового кока. Про вміння та здібності інших членів команди я не можу судити, бо бачив їх тільки в стані спочинку, і вони при цьому справляли досить життєрадісне враження.

Я міркував, що як тільки матроси дообідають, ми піднімемо якір, я закурю сигару, обіпруся разом з Етельбертою, яка стоятиме поруч, об планшир і милуватимуся білими скелями батьківщини, що поволі-поволі ховатимуться за обрієм. Ми з Етельбертою виконали свою частину програми й одні чекали на палубі відплиття.

— Щось вони не спішать, — зауважила Етельберта.

— Якщо за чотирнадцять днів, — сказав я, — вони повинні спожити половину припасів, то їм щоразу доведеться довгенько сидіти за столом. Краще їх не підганяти, а то вони не з'їдять і чверті.

— Вони, мабуть, полягали спати, — сказала Етельберта трохи згодом. — Скоро вже треба буде подавати чай.

Від команди не чулося ні звуку. Я пройшов на ют¹ і погукав капітана Гойлза. Погукав його тричі. Нарешті він повільно піднявся по трапу. Відколи я бачив його востаннє, він став важчий і старіший. У роті стирчала погасла сигара.

¹ Ют — кормова частина верхньої палуби судна.